

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2024.51.0.5115>

УДК 346.7. 316.422. 341.217(4)
JEL O32, L86, O57

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІТ-ІНДУСТРІЇ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Людмила Войтович

Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, пр. Свободи, 18
e-mail: lyudmyla.voytovych@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4514-7770>

Анотація. У статті здійснено порівняльний аналіз державного регулювання ІТ-індустрії в країнах Центрально-Східної Європи. Проаналізовано основні підходи до створення нормативно-правової бази, податкової політики, стимулювання інновацій та розвитку цифрової інфраструктури в таких країнах, як Польща, Чехія, Румунія та Словаччина. Досліджено вплив державної політики на розвиток ІТ-компаній, залучення іноземних інвестицій, а також формування сприятливих умов для стартапів і технологічних кластерів. Результати порівняння вказують на значущі відмінності в підходах регулювання, які впливають на конкурентоспроможність країн у глобальному цифровому просторі. Розглянуто перспективи та виклики для України в контексті адаптації кращих практик регулювання ІТ-індустрії.

Ключові слова: державне регулювання, ІТ-індустрія, Центрально-Східна Європа, податкова політика, інновації, цифрова інфраструктура, порівняльний аналіз, стартапи, технологічні кластери.

Постановка проблеми. У сучасному світі ІТ-сфера відіграє важливу роль у розвитку національних економік, сприяючи інноваціям, підвищенню продуктивності та створенню нових робочих місць. Країни Центрально-Східної Європи (ЦСЄ), зокрема Польща, Чехія, Румунія, Угорщина та Словаччина, демонструють успішні приклади розвитку ІТ-сектору, завдяки чому залучають значні іноземні інвестиції та підтримують високі темпи економічного зростання. Однак, незважаючи на географічну та історичну близькість, підходи до державного регулювання цієї індустрії у європейських країнах істотно різняться. Відмінності в нормативно-правовій базі, податковій політиці, умовах для стартапів та розвитку цифрової інфраструктури впливають на конкурентоспроможність національних ІТ-галузей у глобальному контексті. Тому існує необхідність комплексного порівняння державних політик регулювання ІТ-індустрії в країнах ЦСЄ для виявлення кращих практик, які можуть бути застосовані в Україні. У зв'язку з тим, що Україна знаходиться на етапі реформування своєї цифрової економіки, вивчення досвіду сусідніх країн дозволить розробити ефективні інструменти підтримки ІТ-сектору та залучення інвестицій у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема державного регулювання IT-індустрії та його впливу на економічний розвиток країн Центрально-Східної Європи активно досліджується у науковій літературі. Шаповал А. В. у своїй дисертаційній роботі дослідила розвиток IT-сектору в країнах Центральної та Східної Європи в умовах фінансово-економічної нестабільності [1]. Котелевець Д. О. детально розглянув державне регулювання розвитку інфраструктури цифрової економіки і сформував механізм такого регулювання [2]. У свою чергу, Кундицький О. О., Сенишин О. С. наголошують, що інформаційне суспільство є тією базою, яка дозволить впровадити найпереводіші досягнення IT-галузі в усі сфери суспільного життя нашої держави і його розвиток безпосередньо залежить від політики державного регулювання в цій сфері [3]. Водночас, такі вчені, як Антонюк Д., Романюк М. та Ніжинська Т. вивчали світовий досвід державного регулювання IT-сфери та особливості оподаткування [4; 5; 6]. Проданова Л. В., Тимчук О. В. акцентували увагу на стимулюючому впливі економічної політики регулювання діяльності господарюючих суб'єктів IT-сфери [7]. Дослідження охоплюють широкий спектр питань: від податкових стимулів та інноваційної політики до розвитку цифрової інфраструктури та міжнародного співробітництва. Однак, порівняльні аналізи державного регулювання в різних країнах регіону потребують більш систематизованого підходу, що дозволить краще зрозуміти особливості кожної країни та визначити найбільш ефективні практики для їх адаптації в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення особливостей державного регулювання IT-індустрії в країнах Центрально-Східної Європи з метою виявлення ефективних практик і підходів, що сприяють розвитку IT-сектору, та можливостей їх адаптації в Україні для забезпечення стійкого економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни на глобальному ринку. На основі поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати нормативно-правову базу регулювання IT-індустрії у Польщі, Чехії, Румунії та Україні;
- дослідити податкову політику, зокрема механізми податкових пільг та стимулів для IT-компаній та стартапів;
- оцінити роль державних ініціатив у розвитку цифрової інфраструктури та створенні сприятливих умов для інновацій і залучення іноземних інвестицій;
- виявити відмінності у підходах до регулювання IT-індустрії та оцінити їхній вплив на конкурентоспроможність національних економік;
- розробити рекомендації для адаптації успішних практик державного регулювання IT-індустрії в Україні, враховуючи сучасні виклики та перспективи розвитку країни.

Методи дослідження. Методологічною основою статті є матеріали періодичних видань, наукові публікації, ресурси мережі Інтернет та законодавчі й нормативно-правові акти України та європейських країн. Для проведення порівняльного аналізу використано комплексний підхід, що поєднує якісні та кількісні методи дослідження, такі як: порівняльний метод – з метою зіставлення різних підходів до державного регулювання IT-індустрії в обраних країнах; метод аналізу вторинних даних – для збору та аналізу статистичних і аналітичних даних із відкритих джерел, таких як урядові звіти, наукові дослідження; індукції – для узагальнення окремих фактів і даних, отриманих з аналізу державної політики в кожній із досліджуваних країн; статистичний метод – для оброблення та інтерпретації кількісних даних щодо особливостей податкової політики у IT-індустрії.

Виклад основного матеріалу дослідження. ІТ-індустрія з кожним роком стає важливим драйвером економічного розвитку у багатьох європейських країнах, генеруючи значну частку ВВП, створюючи робочі місця та стимулюючи розвиток суміжних галузей. Проте для повноцінного використання потенціалу ІТ-сектору необхідне ефективне державне регулювання, яке б забезпечувало прозорі та стабільні умови для ведення бізнесу, знижувало регуляторні бар'єри та підтримувало інновації. В умовах швидкої цифровізації глобальної економіки важливим завданням урядів є забезпечення захисту даних, кібербезпеки та надійного правового регулювання діяльності цифрових платформ. Уряди досліджуваних у статті країн Центрально-Східної Європи мають реагувати на виклики цифрової трансформації, приймаючи законодавство, що регулює цифрові ринки, обмін даними та інноваційні технології, такі як штучний інтелект та блокчейн. Державна підтримка у вигляді фінансування науково-дослідних проєктів, податкових пільг для ІТ-компаній та стимулювання венчурного інвестування є головними елементами політики, яка може прискорити розвиток ІТ-індустрії та зміцнити її конкурентні переваги. Зупинимось детальніше на вивченні особливостей державного регулювання ІТ-індустрії у таких країнах, як: Польща, Чехія, Румунія та Україна.

Одним із важливих елементів регулювання ІТ-сектора в Польщі є податкова система, яка передбачає низку пільг для компаній, що займаються інноваційною діяльністю. Польща впровадила спеціальні податкові пільги для досліджень і розробок (Research & Development, R&D), що включають можливість вирахування витрат на R&D з податкових зобов'язань. Це стимулює розвиток інновацій у галузі ІТ і робить країну привабливою для інвесторів [8]. Для ІТ-компаній доступні також податкові пільги у рамках інноваційного центру (Innovation Box), який передбачає знижену ставку податку на прибуток (5%) для компаній, які створюють та комерціалізують власні інноваційні продукти або послуги [9]. Крім того, Польща знизила податки для стартапів, щоб стимулювати розвиток молодих технологічних компаній. Власники стартапів можуть користуватися пільговими податковими ставками та отримувати гранти на розвиток інноваційних проєктів.

Польща пропонує різні варіанти оподаткування для ІТ-спеціалістів, що працюють як на правах найманих працівників, так і за контрактами B2B (business to business). Наймані працівники ІТ-сектору сплачують стандартний податок на доходи фізичних осіб (PIT), який варіюється від 12% до 32% залежно від рівня доходу. Проте для фахівців, які працюють на основі B2B контрактів, є можливість використання спрощеної системи оподаткування. У цьому випадку можна застосовувати знижену ставку податку, що складає 19% від доходів, а також додаткові податкові відрахування на витрати, пов'язані з професійною діяльністю.

Багато ІТ-фахівців у Польщі працюють на основі B2B контрактів, оскільки це дозволяє оптимізувати оподаткування та зменшити податкове навантаження порівняно з роботою за трудовими договорами. Крім того, держава забезпечує спеціальні податкові пільги для фахівців, зайнятих у науково-дослідних проєктах, що дозволяє зменшити податкові зобов'язання для висококваліфікованих працівників. Крім того, уряд Польщі впровадив ряд заходів для підтримки гнучких форм працевлаштування, що дозволяє ІТ-фахівцям працювати дистанційно та зберігати статус самозайнятих осіб з мінімальними бюрократичними вимогами. Це особливо важливо для фахівців, які працюють на міжнародні компанії або надають послуги іноземним клієнтам [10].

Одним із пріоритетних напрямів розвитку ІТ-індустрії в Польщі є цифровізація економіки та розвиток цифрової інфраструктури. Держава активно інвестує у розвиток високошвидкісного інтернету, що є критичним для ІТ-компаній, особливо для тих, що працюють у галузі обробки даних і хмарних технологій. Польща також впровадила національну програму цифровізації, яка передбачає розвиток електронного уряду та цифрових державних послуг. Ця програма спрямована на забезпечення доступу до цифрових послуг для громадян і підприємств, що сприяє збільшенню попиту на ІТ-послуги на внутрішньому ринку. Крім того, цифровізація відкриває нові можливості для польських ІТ-компаній у сфері обробки великих даних, хмарних обчислень та кібербезпеки.

Аналіз державного регулювання ІТ-індустрії в Чехії вимагає розгляду таких аспектів, як: податкове законодавство, підтримка підприємництва, інвестиційні програми, а також правові рамки для працевлаштування фахівців у сфері інформаційних технологій. Чехія має конкурентний податковий режим для ІТ-індустрії, який сприяє залученню міжнародних компаній та інвесторів. Ставка податку на прибуток для компаній становить 19%, що є середнім показником серед країн Центральної та Східної Європи. ІТ-фахівці можуть скористатися фіксованим податковим режимом через В2В контракти, що зменшує податкове навантаження порівняно з працевлаштуванням на основі трудового договору. Багато ІТ-фахівців у Чехії обирають працювати за контрактами В2В, що дозволяє їм уникати високого оподаткування доходів за трудовими договорами. При використанні такого підходу, оподаткування може становити близько 9,6% від загального доходу, що є вигідним варіантом порівняно з трудовим договором, де ставки можуть досягати понад 20% [11].

Уряд Чехії активно підтримує розвиток інноваційних технологій, зокрема через програми фінансування стартапів та венчурні інвестиції. Наприклад, чеське агентство CzechInvest надає широкий спектр послуг для стартапів у ІТ-секторі, включаючи гранти на розвиток, міжнародну експансію та підтримку в залученні інвесторів. Крім того, уряд запровадив спеціальні стимули для компаній, що займаються дослідженнями і розробками (R&D), включаючи податкові пільги для інноваційної діяльності. У Чехії діє чітке законодавче регулювання праці в ІТ-секторі, яке сприяє гнучким формам зайнятості. Зокрема, чеські ІТ-компанії широко використовують договори про надання послуг на основі ЦПД (договір про надання послуг), що дозволяє знижувати витрати на соціальне забезпечення та податки. Крім того, в Чехії активно використовується схема оподаткування "60/40", яка дозволяє ІТ-спеціалістам використовувати 60% своїх доходів як витрати без документального підтвердження [11]. Однак, попри можливості оптимізації податків, ІТ-фахівці за трудовими договорами зазнають значно більших податкових навантажень (до 21,9% від заробітної плати). Це стимулює професіоналів у сфері інформаційних технологій обирати більш гнучкі форми працевлаштування через контракти В2В або ЦПД.

Чеський уряд також вкладає значні ресурси у розвиток цифрової інфраструктури. Програма "Чеська цифрова стратегія 2030" передбачає розвиток високошвидкісного інтернету, підтримку цифрових навичок населення та стимулювання електронного урядування. У рамках цієї стратегії уряд прагне підвищити конкурентоспроможність країни у глобальному ІТ-секторі та залучити іноземні інвестиції [12].

Аналіз державного регулювання ІТ-індустрії в Румунії демонструє, що країна має сприятливі умови для розвитку інформаційних технологій, зокрема завдяки стимулюючим податковим заходам, залученню іноземних інвестицій та підтримці інноваційних стартапів. Румунія є одним із лідерів у регіоні Центральної та Східної

Європи за кількістю IT-фахівців та зростанням експорту послуг у сфері інформаційних технологій. Однією з головних переваг Румунії є її податкові пільги для IT-спеціалістів. З 2001 року держава запровадила звільнення від податку на прибуток для IT-фахівців, які працюють за трудовими договорами, якщо їхня професія підпадає під певні критерії, встановлені законодавством. Це звільнення стало одним із основних чинників розвитку галузі в країні, адже дозволяє суттєво знизити витрати на заробітну плату та збільшити привабливість ринку праці для висококваліфікованих фахівців. Податкова ставка на прибуток у Румунії для компаній становить 16%, що є однією з найнижчих у ЄС. IT-компанії також можуть скористатися зниженими ставками на інші види податків, що стосується інвестицій у дослідження та розробки (R&D). Це робить Румунію привабливим місцем для створення науково-дослідних центрів, зокрема у сфері IT та штучного інтелекту.

Держава активно підтримує розвиток IT-стартапів через різні програми та ініціативи. Румунський уряд створив спеціальні фонди для фінансування інноваційних стартапів, таких як Romanian Startup Nation, що пропонує гранти для нових компаній у технологічному секторі [13]. Крім того, в країні працюють кілька акселераторів та інкубаторів, які сприяють розвитку технологічних стартапів шляхом надання консультацій, фінансування та доступу до інвестицій. Для компаній, які займаються розробкою інноваційних продуктів або послуг, передбачено зниження податків та субсидії. Це стимулює розвиток нових технологій, зокрема у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки та big data. Крім того, держава підтримує венчурний капітал, надаючи пільги інвесторам, що фінансують нові технологічні проекти.

Податкові та правові умови для працевлаштування IT-спеціалістів у Румунії також досить привабливі. Однак з 2023 року в країні спостерігається тенденція до посилення податкового регулювання для спеціалістів, які працюють через B2B контракти. Для компаній, які використовують модель аутсорсингу або B2B, уряд запровадив нові вимоги щодо сплати соціальних внесків. Це призвело до збільшення податкового навантаження для фахівців, які працюють через юридичні особи, що дещо зменшило привабливість цього формату працевлаштування [14].

Румунія інвестує значні кошти у розвиток цифрової інфраструктури, що сприяє зростанню IT-сектора. Країна має один із найшвидших інтернетів у світі, що є суттєвою перевагою для розміщення IT-компаній та центрів обробки даних. Крім того, уряд підтримує розвиток електронного урядування та цифровізації державних послуг, що також створює попит на IT-послуги на внутрішньому ринку. У рамках національної програми розвитку цифрових технологій уряд також вкладає кошти у проекти, спрямовані на підвищення цифрових навичок населення, зокрема через програми навчання для IT-фахівців і молоді. Це допомагає створювати нові робочі місця в технологічному секторі та підвищує конкурентоспроможність Румунії на міжнародній арені.

Аналіз державного регулювання IT-індустрії в Україні показує, що уряд впроваджує різноманітні інструменти для стимулювання розвитку сектору. IT-індустрія відіграє значну роль в економіці країни, і за останні роки Україна стала одним з провідних постачальників IT-послуг у світі. Державна підтримка включає створення спеціальних податкових режимів, сприятливих умов для інвесторів та ініціатив, спрямованих на цифровізацію.

Одним із основних інструментів державного регулювання IT-сектора в Україні є впровадження спеціального правового та податкового режиму "Дія Сіті". Цей режим було започатковано 8 лютого 2022 року для стимулювання розвитку IT-індустрії, залучення інвестицій та підтримки інноваційного бізнесу. Резиденти "Дія Сіті" можуть

обирати між стандартним податком на прибуток (18%) або податком на виведений капітал (9%). Це дозволяє компаніям реінвестувати отримані прибутки з меншими податковими зобов'язаннями [15]. IT-фахівці можуть працювати за гіг-контрактами, які поєднують особливості трудового договору та цивільно-правового договору (ЦПД). Це дозволяє знизити витрати компаній на оплату праці, водночас надаючи працівникам соціальні гарантії, такі як оплачувана відпустка та лікарняні. Українська IT-індустрія традиційно значною мірою спирається на модель самозайнятих спеціалістів, які працюють як фізичні особи-підприємці (ФОП), для яких діє спрощена система оподаткування зі ставкою 5% від обороту та фіксованими соціальними відрахуваннями (ЄСВ), що надає можливість зменшити податкове навантаження. Така система стимулює компанії наймати працівників на умовах аутсорсингу та оптимізувати витрати на оплату праці. До 2024 року обмеження на співпрацю резидентів “Дія Сіті” з ФОП не діють, але з 2024 року ліміт витрат на таку співпрацю становитиме 50%, а з 2025 року – 20%. Проте ці обмеження не торкнуться компаній з річним доходом до 40 млн грн. Крім того, у межах “Дія Сіті” запроваджено інструменти венчурного інвестування, договори про нерозголошення (NDA), договори про неконкуренцію (NCA), а також захищено майнові права компаній на створені програмні продукти. Важливим аспектом є державна гарантія незмінності режиму протягом 25 років, що забезпечує стабільність для інвесторів і бізнесу.

Окрім цього, у 2019 році уряд усвідомив стратегічну важливість IT-сфери для економіки країни, що призвело до створення Міністерства цифрової трансформації України. Це міністерство має на меті підтримку цифровізації державних послуг, стимулювання розвитку IT-галузі, вдосконалення цифрової інфраструктури та підвищення рівня цифрової грамотності серед населення. Серед основних цілей міністерства до 2024 р. виділяють [16]:

- забезпечення доступу до всіх державних послуг онлайн для громадян та бізнесу;
- покриття швидкісним інтернетом 95% населення, соціальних об'єктів та основних транспортних шляхів;
- участь 6 мільйонів українців у програмах розвитку цифрових навичок;
- збільшення частки IT-сектору до 10% ВВП (у 2023 році експорт IT-послуг становив 8,8% від ВВП).

На тлі значного перевищення попиту на IT-фахівців над пропозицією, між компаніями розгортається конкурентна боротьба за залучення та утримання кваліфікованих кадрів. Оскільки IT-спеціалісти мають високу мобільність, обумовлену універсальністю їхніх навичок і знанням англійської мови, конкуренція за них точиться на міжнародному рівні. Перед компаніями постає завдання залучити нових фахівців і утримати наявних, що часто змушує їх підвищувати заробітні плати та покращувати умови праці, пропонуючи додаткові бонуси, такі як зручні офіси, медичне страхування, абонементи до спортзалів тощо. Це, у свою чергу, збільшує витрати компаній і впливає на їх конкурентоспроможність. Держава може вплинути на цей аспект, забезпечуючи сприятливі податкові умови та інвестиційний клімат для IT-компаній. Зазначимо, що в Україні немає спеціалізованого податкового режиму для IT-компаній: більшість IT-спеціалістів працюють за звичайними трудовими договорами або на партнерських умовах (B2B контракти або цивільно-правові договори) [17].

Цифровізація економіки України є одним із пріоритетів уряду, який активно впроваджує ініціативи для розвитку цифрових технологій. Програма “Держава в смартфоні” спрямована на розвиток електронних послуг, що спрощує взаємодію

бізнесу з державними органами та громадянами. Цифрова інфраструктура розширюється, зокрема через впровадження високошвидкісного інтернету, що є важливим для підтримки технологічного сектору. Також уряд України працює над розвитком інноваційної екосистеми, підтримуючи запуск інноваційних хабів та технопарків, які стають платформами для зростання нових технологічних компаній. Ці інституції надають консультації, гранти та допомогу у залученні інвесторів для розвитку стартапів та ІТ-компаній.

Щоб визначити, яка з країн Центрально-Східної Європи пропонує найбільш сприятливі податкові умови для ІТ-фахівців, проведено аналіз податкових ставок та соціальних відрахувань в Україні, Польщі, Чехії та Румунії станом на 1 грудня 2023 року при співпраці за трудовими договорами та B2B контрактами (ЦПД).

В Україні у грудні 2023 року медіанний дохід розробника середнього рівня ("middle") становив близько 3000 доларів США (середньомісячна зарплата ІТ-фахівця) [17]. У Чехії, Польщі та Румунії, крім податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), з валової зарплати стягуються обов'язкові соціальні внески, які можуть частково або повністю зменшувати базу для розрахунку ПДФО. Ми розглянули, які суми обов'язкових внесків буде сплачено гіпотетичним працівником у кожній країні. В Україні ці внески сплачує виключно роботодавець, тому працівники, які працюють за трудовим договором, не сплачують додаткових внесків. У Чехії, крім ПДФО, працівник сплачує 6,5% на соціальне страхування та 4,5% на медичне страхування, що при зарплаті 3000 доларів США дорівнює 330 доларів США [18].

У Польщі із заробітної плати працівника додатково утримується 13,71% на соціальне страхування і 9% на медичне страхування (після вирахування внесків на соціальне страхування). У результаті загальна сума додаткових відрахувань становить 558,38 доларів США (внески на соціальне страхування: $2\,600 \times 13,71\% = 411,3$ доларів США; база для медичного страхування: $3000 - 411,3 = 2\,588,7$ доларів США; медичне страхування: $2\,588,7 \times 9\% \approx 232,98$ доларів США). У Румунії з валової заробітної плати обов'язково вираховуються 25% на пенсійне страхування та 10% на медичне, що сумарно становить 1050 доларів США [18].

Щодо ПДФО, в Україні його ставка становить 18%, і додатково стягується військовий збір у розмірі 1,5% (з жовтня 2024 року – 5%). Загальна сума податків, яку сплатить ІТ-спеціаліст, складе 585 доларів США (з жовтня 2024 року – 690 доларів США). У Румунії ставка ПДФО становить лише 10%, що застосовується до доходу, зменшеного на соціальні відрахування, тому сума податку дорівнює 195 доларів США $((3000 - 1050) \times 10\%)$.

У Чехії та Польщі застосовується прогресивна система оподаткування: у Чехії доходи до 155 644 чеських крон оподатковуються за ставкою 15%, а сума, що перевищує цей поріг, за ставкою 23%. У Польщі для доходів до 10 000 злотих застосовується ставка 12% з вирахуванням 300 злотих. У Чехії діє загальний податковий кредит у розмірі 30 840 чеських крон на рік (2 570 крон на місяць). За результатами розрахунків у листопаді 2023 року чеський працівник сплатив би 301,55 доларів США податку, а польський – 305,17 доларів США [19].

У Румунії працівники, які займаються розробкою комп'ютерного програмного забезпечення, можуть бути звільнені від сплати податку на зарплату за умови дотримання певних вимог, які є суворими і потребують значних витрат на підтвердження відповідності. З огляду на значні податкові нарахування для працівників за трудовим договором, багато ІТ-спеціалістів вибирають інші форми співпраці з роботодавцями. Тому наступним кроком нашого аналізу податкового середовища є

розгляд податкових сум, які сплачують фахівці при роботі за B2B контрактами (цивільно-правові договори, ЦПД).

В Україні ІТ-спеціаліст для роботи за ЦПД має зареєструватися як ФОП. Використовуючи спрощену систему оподаткування третьої групи без ПДВ, ФОП сплачує 5% єдиного податку [20]. Додатково ФОП сплачує єдиний соціальний внесок у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати [21]. Для ІТ-спеціаліста із доходом 3000 доларів США, податкові витрати складуть 190,31 доларів США єдиного податку ($3000 \times 5\%$) і 40,31 долара США на соціальні внески.

У Польщі, для роботи за B2B контрактом, ІТ-спеціаліст також має зареєструватися як підприємець. Він може обрати загальну податкову шкалу, єдину ставку 19%, паушальний податок 12% від обороту або “податкову карту”, яка була скасована для нових платників з 2022 року. Для загальної податкової шкали і лінійної ставки податок сплачується з прибутку, а не з обороту, що дозволяє зменшити оподатковувану базу за рахунок витрат [22]. У нашому аналізі ми використовуємо місячний оборот як базу для оподаткування за всіма трьома системами. Розмір внесків на обов'язкове медичне страхування залежить від обраної системи оподаткування, однак внески на соціальне страхування є фіксованими. У 2023 році підприємець мав сплачувати 1 211,28 злотих на місяць на соціальне страхування, але у перші 6 місяців діяльності він може бути звільнений від цих внесків, а протягом наступних двох років (7–30 місяців) сплачувати знижені внески у розмірі 285,71 злотих на місяць [23]. При оподаткуванні за загальною шкалою підприємець щомісяця сплачує 9% на медичне страхування з прибутку, після вирахування внесків на соціальне страхування, але не менше 270,90 злотих. Якщо він обирає єдину ставку 19%, медичний внесок становить 4,9% від прибутку, але також не менше 270,90 злотих. При паушальному оподаткуванні медичні внески залежать від річного обороту:

- до 60 000 злотих – 335,94 злотих на місяць,
- від 60 000 до 300 000 злотих – 559,89 злотих на місяць,
- понад 300 000 злотих – 1 007,81 злотих на місяць [18].

Підприємці, які обрали лінійну ставку або паушальний податок, можуть частково вирахувати сплачені медичні внески:

- при лінійній ставці – до 8 700 злотих на рік (725 злотих на місяць),
- при паушальному податку – до 50% вартості внесків [18].

У Чехії фахівець-фрілансер також підпадає під прогресивну систему оподаткування, але податок сплачується з прибутку, а не заробітної плати. При певних умовах можна застосовувати правило “60/40”, де 60% річного доходу до 2 млн чеських крон списуються як витрати, а 40% є базою оподаткування. Перевищення цього ліміту додається до бази оподаткування. Такий підхід звільняє від необхідності вести облік витрат [24]. Щодо обов'язкових внесків, самозайнята особа сплачує 29,2% (31,3% при добровільному страхуванні) від половини бази оподаткування на соціальне страхування (але не менше 2 841 чеських крон і не більше 45 448 чеських крон), і 13,5% на медичне страхування (але не менше 2 627 чеських крон). Якщо річний оборот фрілансера не перевищував 1 мільйон чеських крон у попередньому році (46 121,21 доларів США або 3 843,43 доларів США на місяць за середньорічним курсом 2023 року) і за умови дотримання інших законодавчих вимог, він може вибрати сплату єдиного податку замість податкової шкали та обов'язкових відрахувань, сума яких залежить від отриманого доходу (у 2023 році ліміт було підвищено до 2 мільйонів чеських крон для обороту 2022 року). У такому разі спеціаліст щомісяця сплачував 5 994 чеських крони (100 крон – ПДФО; 3 267 крон – соціальні внески; 2 627 крон – медичні внески),

що становить 250,67 доларів США. При доході в 3 000 доларів США на місяць річний дохід ІТ-спеціаліста складе 846 054,4 чеських крони (за середньомісячним курсом листопада 2023 року), що менше за встановлений ліміт, отже він може сплачувати єдиний податок.

У Румунії, окрім роботи в штаті, ІТ-спеціаліст може надавати послуги як індивідуальний підприємець (рум. “Persoana fizica autorizata”, або P.F.A.) чи одноосібно зареєстроване товариство з обмеженою відповідальністю (рум. “Societate cu raspundere limitata”, або S.R.L.). ІТ-спеціаліст, що працює як P.F.A., сплачує 10% податку на прибуток, а також, якщо його річний дохід перевищує 30 600 румунських лей (2 550 лей на місяць), додатково сплачує 7 650 лей на пенсійне та 3 060 лей на медичне страхування. Якщо річний дохід менший за цей поріг, він звільняється від соціальних внесків. Для ІТ-спеціалістів, що працюють через S.R.L., доходи формуються через дивіденди, які можуть виплачуватися раз на квартал або в кінці року. Стандартний податок на дивіденди становить 5%, але якщо засновник володіє не менше 10% капіталу понад рік, цей податок не застосовується. Якщо дивіденди перевищують 30 600 лей, додатково сплачується 3 060 лей у фонд медичного страхування. S.R.L. також сплачує податок на прибуток у розмірі 16%, але якщо її оборот не перевищує 1 мільйон євро, вона класифікується як мікропідприємство і оподатковується за пільговою ставкою:

- 1% від обороту, якщо є наймані працівники,
- 3% від обороту, якщо працівників немає.

Умова про наявність хоча б одного працівника стане значною перешкодою в привабливості використання B2B контрактів на основі S.R.L. для оптимізації оподаткування ІТ-спеціалістів. Однак навіть при сплаті податку на прибуток за ставкою 16% дана схема залишиться вигіднішою, порівняно з працевлаштуванням на основі трудового договору, проте працювати як P.F.A. стане дещо вигідніше. Адже при заробітній платі 3 000 дол. США в місяць навіть на пільгових умовах штатний працівник заплатить 960 дол. США, індивідуальний підприємець – 462,09 дол. США, в той час як, працюючи на основі S.R.L., ІТ-спеціаліст заплатить 478,18 дол. США (мінімальна заробітна плата становитиме 3 000 рум. лей на місяць, що на 17,65% більше, ніж у 2022 році, тому й поріг для мінімальної суми обов'язкових відрахувань як і самі відрахування зростуть на 17,65% [25]).

З 1 квітня 2022 року і до завершення воєнного стану підприємцям третьої групи на спрощеній системі оподаткування дозволили перейти на спеціальний податковий режим. Замість щоквартальної сплати єдиного податку за ставкою 5% від виторгу, вони можуть сплачувати 2% від виторгу щомісяця. Також з 1 березня 2022 року на період воєнного стану та ще 12 місяців після його завершення ФОП звільняються від сплати єдиного соціального внеску за себе та мобілізованих працівників, але цей період не зараховується до страхового стажу.

У підсумку за рівнем привабливості для фахівця, що в середньому отримує 3 000 дол. США в місяць, розглянуті країни ЦСЄ розташувалися в наступному порядку, що відображено у табл. 1.

Отже, проведене дослідження показує, що ІТ-спеціалісти в Румунії, Україні та Чехії можуть найбільш ефективно оптимізувати оподаткування доходів через B2B контракти (ЦПД). Однак у Румунії з 2023 року умови оподаткування для фахівців, які працюють через юридичні особи, погіршаться. Україна та Чехія залишаються найпривабливішими юрисдикціями для працевлаштування ІТ-фахівців, тоді як у Польщі та

Таблиця 1

Рейтинг країн Центрально-Східної Європи у 2023 р. за рівнем привабливості для ІТ-спеціаліста

№	Країни Центрально-Східної Європи	Умови праці	Сплачені податки і відрахування, дол США	Підсумкова ставка податку, %	Чиста заробітна плата, дол США
1.	Румунія	В2В контракт при роботі через S.R.L за податковим режимом для мікропідприємств	150	5,0	2450
2.	Україна	ЦПД при роботі як ФОП	198	6,6	2802
3.	Чехія	В2В контракт при сплаті єдиного податку	288	9,6	2712
4.	Румунія	В2В контракт при роботі як P.F.A.	498	16,6	2502
5.	Румунія	В2В контракт при роботі через S.R.L за загальним податковим режимом	540	18,0	2460
6.	Україна	Трудовий договір	585	19,5	2415
7.	Чехія	Трудовий договір	657	21,9	2343
8.	Україна (з жовтня 2024 р.)	Трудовий договір	690	23,0	2310
9.	Чехія	В2В контракт при використанні правила «60/40»	696	23,2	2304
10.	Польща	В2В контракт при застосуванні паушального податку	756	25,2	2244
11.	Польща	В2В контракт при застосуванні податкової шкали	894	29,8	2106
12.	Польща	В2В контракт при застосуванні лінійної ставки	921	30,7	2079
13.	Польща	Трудовий договір	981	32,7	2019
14.	Румунія	Трудовий договір на пільгових умовах	1050	35,0	1950
15.	Румунія	Трудовий договір на загальних умовах	1245	41,5	1755

Джерело: укомплектовано і розраховано автором

Румунії податкове навантаження на штатних працівників значно вище — в 1,5-2 рази. Ініціатива «Дія Сіті» в Україні спрямована на ще більше спрощення оподаткування, забезпечення захисту ІТ-спеціалістів та інвесторів, а також створення прозорих та стабільних умов для розвитку ІТ-галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного порівняльного аналізу державного регулювання ІТ-індустрії в країнах ЦСЄ було виявлено суттєві відмінності в підходах до підтримки цього сектора. Польща і Чехія демонструють найкращі результати завдяки сприятливій податковій політиці, наявності спеціальних програм підтримки стартапів та інновацій, а також розвиненій

цифровій інфраструктурі. Румунія та Україна, хоча й поступаються лідерам, також роблять значні кроки в удосконаленні регуляторної політики, зокрема в сфері залучення іноземних інвестицій. Аналіз показав, що успішні моделі регулювання ІТ-індустрії передбачають не лише податкові стимули, але й активну участь держави в розвитку цифрової інфраструктури, інноваційної екосистеми та підтримці підприємницької діяльності. Важливим чинником є також тісна співпраця з Європейським Союзом та інтеграція до єдиного цифрового ринку, що дозволяє країнам регіону розширювати свої можливості в глобальній ІТ-екосистемі.

Для України досвід країн Центрально-Східної Європи може стати важливим джерелом інноваційних підходів до державного регулювання ІТ-індустрії. Враховуючи післявоєнну відбудову, впровадження подібних стратегій може сприяти активнішому розвитку ІТ-сектора, підвищенню його конкурентоспроможності та залученню іноземних інвестицій. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на глибший аналіз впливу конкретних регуляторних заходів на розвиток ІТ-компаній у кожній з країн Центрально-Східної Європи. Окрему увагу потрібно приділити порівнянню ефективності різних моделей податкових пільг для ІТ-індустрії та оцінці їхнього довгострокового впливу на економіку, аналізу процесів цифрової трансформації в цих країнах та їхню інтеграцію до глобальних технологічних ринків. Важливо вивчити можливості адаптації таких практик в Україні з урахуванням національних особливостей і післявоєнної економічної ситуації.

1. Шаповал А. В. Розвиток ІТ-сектору в країнах Центральної та Східної Європи в умовах фінансово-економічної нестабільності : дис. ... д-ра філос. : 292 Міжнар. екон. відносини; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2024. 283 с.
2. Котелевець Д.О. Інфраструктура цифрової економіки: теоретико-методологічні та прикладні аспекти державного регулювання : монографія; МНТУ ім. академіка Юрія Бугая. Чернівці : ГО "Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій", 2023. 204 с.
3. Кундицький О., Сенишин О. Особливості державного регулювання ІТ-сфери у вітчизняній економіці. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія "Проблеми економіки та управління". 2020, Т.4 №1. С. 34–42. <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.034>
4. Романюк М. Оподаткування бізнесу в Польщі. URL: <https://lex-consulting.ua/uk/opodatкування-biznesu-v-polshhi/>
5. Антонюк Д. Український ІТ-бізнес емігрує в Польщу. Як там будувати компанію, платити податки та шукати спеціалістів? *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/innovations/polshcha-stala-drugoyu-domivkoju-dlya-it-biznesu-s-ukraini-shcho-potribno-znati-pro-ii-rinok-podatki-ta-umovi-14042022-5435>
6. Ніжинська Т. Податкове стимулювання ІТ-індустрії: світовий досвід. URL: <https://thepage.ua/ua/special-projects/podatkove-stimulyuvannya-it-industriyi-svitovij-dosvid>
7. Проданова Л. В., Тимчук О. В. Економічна політика підтримки розвитку ІТ-сфери. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1 (49). С. 45-60 <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.5>
8. Poland's Tax Policy for IT Sector. *Ministry of Finance in Poland*. URL: <https://www.biznes.gov.pl/pl>
9. Innovation Box in Poland: Tax Incentives for R&D and IT. *PwC Report*. URL: <https://www.pwc.pl/en/pdf/2018/eng-ta-29082018.pdf> (дата звернення: 18.09.2024)
10. Immigration Rules for IT Professionals in Poland. *Ministry of Family, Labour and Social Policy Republic Poland*. URL: <https://www.gov.pl/web/family>

11. Programs and services for startups. *Business and Investment Development Agency*. URL: <https://www.czechinvest.org/en/For-Startups/Archive-of-startup-programs/CzechStarter>
12. The Path to Europe's Digital Decade: The Strategic Plan for the Digitalization of Czechia by 2030. *Ministry of Industry and Trade of the Czech Republic*. URL: https://digitalnicesko.gov.cz/media/files/The_Path_to_Europes_Digital_Decade_The_Strategic_Plan_for_the_Digitalization_of_Czechia_by_2030_oOROu6I.pdf
13. Romanian Startup Nation Program. *Ministry of Entrepreneurship and Tourism*. URL: <https://oportunitati-ue.gov.ro/en/program/programul-start-up-nation/>
14. New Tax Regulations for B2B IT Professionals in Romania (2023). *Ernst & Young*. URL: https://www.ey.com/en_ro/tax-alerts
15. Про правовий режим “Дія Сіті”. *Верховна Рада України*. URL: <https://city.diiia.gov.ua/>
16. Питання Міністерства цифрової трансформації. *Міністерство цифрової трансформації*. 2024. URL : <https://thedigital.gov.ua/>
17. Зарплати українських PM, HR, DevOps, Data Scientists й інших IT-спеціалістів. *DOU.UA*. 2023. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/salary-report-tech-nontech-winter-2023/>
18. Worldwide Tax Summaries. *PwC*. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/>
19. Czech National Bank. URL: <https://www.cnb.cz/en/>. *Narodowy Bank Polski*. URL: <https://www.nbp.pl/> (дата звернення: 24.09.2024)
20. Податковий кодекс України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#>
21. Закон України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування”. *Верховна Рада України* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
22. Ткачук І. Договір із соцпакетом чи аналог ФОП? Які типи трудових відносин доступні для IT-фахівців у Польщі. *DOU.ua*. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/types-of-employment-contracts-in-poland/>
23. Obniżone składki ZUS przez 24 miesiące. *Ministerstwo Rozwoju i Technologii*. URL: <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00286>
24. Czech Statistical Office. URL: <https://www.czso.cz/csu/czso/home>
25. Banca Națională a României. URL: <https://www.bnr.ro/>

References

1. Shapoval A. V. (2024) Rozvytok IT-sektoru v krainakh Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy v umovakh finansovo-ekonomichnoi nestabilnosti [IT sector development in Central and Eastern Europe in the context of financial and economic instability]: dys. ... d-ra filoz. : 292 Mizhnar. ekon. vidnosyny; Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova. Odesa, 283 s. [in Ukrainian]
2. Kotelevets D. O. (2023) Infrastruktura tsyfrovoi ekonomiky: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty derzhavnoho rehulivannia [Digital economy infrastructure: theoretical, methodological and applied aspects of state regulation] : monohrafiia; MNTU im. akademika Yurii Buhaiia. Chernihiv : HO «Naukovo-osvitnii innovatsiinyi tsentr suspilnykh transformatsii», 204 s. [in Ukrainian]
3. Kundytskyi O., Senyshyn O. (2020) Osoblyvosti derzhavnoho rehulivannia IT-sfery u vitchyzniani ekonomitsi [Features of state regulation of the IT sphere in the national economy]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University*. Series "Problems of Economics and Management", T.4 Vol. 1, pp. 34–42. Retrieved from <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.034>
4. Romaniuk M. (2024) Opodatkuvannia biznesu v Polshchi [Business taxation in Poland]. Retrieved from <https://lex-consulting.ua/uk/opodatkuvannya-biznesu-v-polshhi/>

5. Antoniuk D. (2022) Ukrainyski IT-biznes emihruie v Polshchu. Yak tam buduvaty kompaniiu, platyty podatky ta shukaty spetsialistiv [Ukrainian IT business is emigrating to Poland. How to build a company there, pay taxes, and look for specialists]. *Forbes*. Retrieved from <https://forbes.ua/innovations/polshcha-stala-drugoyu-domivkoyu-dlya-it-biznesu-s-ukraini-shcho-potribno-znati-pro-ii-rinok-podatki-ta-umovi-14042022-5435>
6. Nizhynska T. (2021) Podatkove stymuliuвання IT-industrii: svitovyi dosvid [Tax incentives for the IT industry: global experience]. Retrieved from <https://thepage.ua/ua/special-projects/podatkove-stimulyuvannya-it-industriyi-svitovij-dosvid>
7. Prodanova L. V., Tymchuk O. V. (2023) Ekonomichna polityka pidtrymky rozvytku IT-sfery [Economic policy to support the development of the IT sector]. *Economics and management organization*, Vo. 1 (49), pp. 45-60. Retrieved from <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.5>
8. Poland's Tax Policy for IT Sector. *Ministry of Finance in Poland*. Retrieved from <https://www.biznes.gov.pl/pl>
9. Innovation Box in Poland: Tax Incentives for R&D and IT. *PwC*. Retrieved from <https://www.pwc.pl/en/pdf/2018/eng-ta-29082018.pdf>
10. Immigration Rules for IT Professionals in Poland. *Ministry of Family, Labour and Social Policy Republic Poland*. Retrieved from <https://www.gov.pl/web/family>
11. Programs and services for startups. *Business and Investment Development Agency*. Retrieved from <https://www.czechinvest.org/en/For-Startups/Archive-of-startup-programs/CzechStarter>
12. The Path to Europe's Digital Decade: The Strategic Plan for the Digitalization of Czechia by 2030. *Ministry of Industry and Trade of the Czech Republic*. Retrieved from https://digitalniceko.gov.cz/media/files/The_Path_to_Europes_Digital_Decade_The_Strategic_Plan_for_the_Digitalization_of_Czechia_by_2030_oOROu6I.pdf
13. Romanian Startup Nation Program. *Ministry of Entrepreneurship and Tourism*. Retrieved from <https://oportunitati-ue.gov.ro/en/program/programul-start-up-nation/>
14. New Tax Regulations for B2B IT Professionals in Romania (2023). *Ernst & Young*. Retrieved from https://www.ey.com/en_ro/tax-alerts
15. Pro pravovyi rehym «Diia Siti» [On the legal regime of Diia City]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from <https://city.diia.gov.ua/>
16. Pytannia Ministerstva tsyfrovoyi transformatsii [Questions from the Ministry of Digital Transformation]. *Ministry of Digital Transformation*. 2024. Retrieved from <https://thedigital.gov.ua/>
17. Zarplaty ukrainskykh PM, HR, DevOps, Data Scientists y inshykh IT-spetsialistiv (2023). *DOU.UA*. Retrieved from <https://dou.ua/lenta/articles/salary-report-tech-nontech-winter-2023/>
18. Worldwide Tax Summaries. *PwC*. Retrieved from <https://taxsummaries.pwc.com/>
19. Czech National Bank. URL: <https://www.cnb.cz/en/>. *Narodowy Bank Polski*. Retrieved from <https://www.nbp.pl/>
20. Podatkovyi kodeks Ukrainy [The Tax Code of Ukraine]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#>
21. Zakon Ukrainy "Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya" [The Law of Ukraine "On Collection and Accounting of the Single Contribution for Obligatory State Social Insurance"]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
22. Tkachuk I. (2022) Dohovir iz sotspaketom chy analoh FOP? Yaki typy trudovykh vidnosyn dostupni dlia IT-fakhivtsiv u Polshchi [Contract with a social package or analogue of a sole proprietorship? What types of employment relationships are available for IT professionals in Poland?]. *DOU.ua*. Retrieved from <https://dou.ua/lenta/articles/types-of-employment-contracts-in-poland/>

23. Obniżone składki ZUS przez 24 miesiące [Reduced ZUS contributions for 24 months]. *Ministry of Development and Technology*. Retrieved from <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00286>
24. Czech Statistical Office. Retrieved from <https://www.czso.cz/csu/czso/home>
25. Banca Națională a României [National Bank of Romania]. Retrieved from <https://www.bnr.ro/>

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE IT INDUSTRY STATE REGULATION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES

Lyudmyla Voytovych

*Ivan Franko National University of Lviv
Prospekt Svobody, 18. 79008, Lviv, Ukraine
e-mail: lyudmyla.voytovych@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4514-7770>*

Abstract. The article examines the various approaches to regulating the IT sector across the countries in this region. It highlights the role of government policies in promoting the development of the digital economy, attracting investments, and fostering innovation. A key focus is placed on how Central and Eastern European (CEE) countries differ in their regulatory frameworks and the effectiveness of these frameworks in supporting IT sector growth. The study explores the impact of EU integration on IT policies, with particular emphasis on harmonizing regulations and compliance with EU standards such as the General Data Protection Regulation. Additionally, the article assesses how countries like Ukraine, Poland, the Czech Republic, and Romania have implemented strategies to enhance competitiveness, increase exports, and support research and development (R&D) in the IT industry.

Moreover, the article highlights the importance of government incentives, including tax benefits and the establishment of technology parks, in encouraging foreign direct investment and innovation-driven entrepreneurship. The comparative analysis also points out the challenges that CEE countries face, such as aligning national regulations with European standards, improving digital infrastructure, and ensuring cybersecurity. The article concludes that while many CEE countries have made significant strides in fostering the IT industry through government support, the varying degrees of policy success reflect the complexity of balancing national interests with European integration goals. Future improvements in regulatory frameworks and increased regional cooperation are suggested as potential avenues for enhancing the global competitiveness of the region's IT sector.

The comparison results indicate significant differences in regulatory approaches that affect the development of countries in the global digital space. Prospects and challenges for Ukraine in adapting the best practices of regulating the IT industry are considered.

Keywords: state regulation, IT industry, Central and Eastern Europe, tax policy, innovation, digital infrastructure, comparative analysis, startups, technology clusters.

*Стаття надійшла до редколегії 24.05.2024
Прийнята до друку 13.06.2024*